

DE KWESTIE

Gaait er iets veranderen na het NPO-rapport?

Aicha Marghadi

De sloopkogel slingert onverbidlijk door Het Gooi. Verzwegen angsten zien het daglicht, maskers vallen af en reputaties sneuvelen binnen de publieke omroep, na de werkcultuurschets van de commissie-Van Rijn. Terwijl het stof neerdaalt, dient de vraag zich aan of de slotaanbeveling van de commissie – 'doe normaal tegen elkaar' – realistisch en haalbaar is. Gaat er na het NPO-rapport iets veranderen in Hilversum? Hoe moet het nu verder? Aicha Marghadi en Ton F. van Dijk, ieder met een eigen achtergrond in Hilversum, werpen een blik vooruit.

Ton F. van Dijk

Elke organisatie moet het monster verslaan

De commissie-Van Rijn heeft de Doos van Pandora bij de publieke omroep behoorlijk opengetrokken als het gaat om machtsmisbruik, grensoverschrijdend gedrag, intimidatie en nog veel meer van dit soort zaken. Het onderzoek vond plaats mede naar aanleiding van mijn ervaringen bij *Studio Sport*, waar ik indertijd te maken kreeg met buitensluiting en pesterijen en waar ik een gesloten deur vond bij de toenmalige hoofdredactie, en met mij vele anderen. Ook de affaire rond *DWDD*-presenter Mattheijs van Nieuwkerk, die vrijwel gelijktijdig werd onthuld, was aanleiding voor het onderzoek naar de werkcultuur bij de NPO.

Wangedrag

De bevindingen van de commissie-Van Rijn legden een structurele werkwijze bloot. Veel medewerkers van de publieke omroep werden de dupe van wangedrag door leidinggevenden en presentatoren.

De vraag is: gaat er iets veranderen nu dit allemaal bekend is geworden? Het rapport is een eerste stap in het identificeren en benoemen van de problemen. De aanbevelingen om tot verbetering te komen worden onderschreven door de NPO. Het kan leiden tot verandering en verbetering en niet alleen binnen de radio- en televisiewereld. Hopelijk zullen meer branches naar het eigen gedrag gaan kijken. Toch is er ook meteen

redenen tot zorg en wantrouwen. De vraag rijst: is nu alles boven water gekomen bij de NPO? Die vraag vloeit voort uit de aanpassingen van het eindrapport door de NOS-directie, die de commissie-Van Rijn accepteerde, waardoor bepaalde conclusies en de toon van het rapport zijn afgezwakt. Dit mechanisme is onderdeel van het probleem van machtsmisbruik. Mannen en vrouwen die dapper en openhartig met de commissie spraken, krijgen zo een dolk in de rug gestoken. Hun ervaringen worden afgezwakt in het rapport ten faveure van de leidinggevenden op wie zij kritiek hebben.

Het zijn mannen en vrouwen, omroepmedewerkers die eindelijk voor zichzelf durfden op te komen en

medewerkers uitstorten de komende tijd. Ondertussen laten ze de tijd verstrijken, zodat de scherpe kantjes weer in de vergetelheid raken. Net als Mattheijs van Nieuwkerk, die het na circa een jaar mooi genoeg vond en bij RTL weer aan de slag zou gaan. Het ontplofte in zijn gezicht en dat van RTL. Het waaide niet over.

Giftige cultuur

Het rapport waait hopelijk ook niet over, ondanks de pogingen om het af te zwakken. Bovendien zitten er nog veel mensen aan het roer die verantwoordelijk zijn geweest voor die jarenlange giftige cultuur.

De vergelijking met de meerkoppige slang, Hydra en Lerna uit de Griekse mythologie, dringt zich op. Het monster werd uiteindelijk

verslagen door Herakles en zijn kompanen Loloas. Hun strijd was moeizaam, want

Ernst is nog niet doorgedrongen bij de omroepbazen

hierdoor aandacht vragen voor hun fundamenteel recht op respect en gelijke behandeling. Toch komt door de afzwakking die toxische masculiniteit weer bovendrijven. Dus nee, de ernst van het probleem is nog niet goed doorgedrongen bij de manipulatieve en misleidende omroepbazen. En daarmee is de aanpak op de werkvloer meteen in het geding.

Het risico is groot dat de Hilversumse bazen hun excuusmantra's over hun

elke keer als ze een slangenkop eraf sloegen groeiden er weer twee aan. Omroepland heeft ook een Herakles en Loloas nodig, maar dat geldt evenzeer voor de rest van de media, het bankwezen, de glastuinbouw, de overheid en al die andere sectoren van het bedrijfsleven. Want reken maar dat het gif zich ook daar jarenlang heeft verspreid.

Aicha Marghadi is oud-presentator NOS Sport

NPO-baas Frederieke Leeflang is nu aan zet

De publieke omroep heeft er nog nooit zo slecht voorgestaan. Bijna de helft van alle medewerkers rapporteert aan de commissie-Van Rijn ernstige voorbeelden van gedrag op de werkvloer dat alle perken te buiten gaat. Schelden, kleineren, of zelfs fysiek geweld. Zo worden programmamakers letterlijk over de tafel getrokken of bij de keel gegrepen.

De onderzoekscmissie gaat niet in op individuele daders. Dat leidt volgens Martin van Rijn alleen maar af van de noodzaak om het systeem te veranderen. Nadeel is wel, dat waar niemand schuldig is, iedereen wordt verdacht. En zo kijkt de buitenwereld dan ook naar de publieke omroep. En daarmee staat het maatschappelijk draagvlak voor 'Hilversum', dat jaarlijks een kleine miljard subsidie ontvangt, ter discussie. De PVV, de grootste partij in het land, wil de omroep zelfs helemaal opdoeken.

Meer nodig

Toch vormt het vernietigende rapport ook een kans. Hopelijk heeft het de omroepbazen wakker gekust: er moet nu iets gebeuren. Hoewel er voor wangedrag op de werkvloer in de toekomst nog weinig ruimte is, eenvoudig omdat de doelpalen zijn verzet, is er meer nodig om het definitief uit te bannen en de toekomst van de zwaar beschadigde publieke omroep veilig te stellen.

Dat begint met het –

opnieuw – vertellen van het verhaal. De publieke omroep is van iedereen en voor iedereen. Alleen zo voelt het al lang niet meer. De top van de omroep beschouwt draagvlak kennelijk als vanzelfsprekend en verzuimt het ideaal te verwoorden op een manier die in de samenleving resoneert.

Dit rechtzetten is de eerste opdracht aan NPO-baas Frederieke Leeflang, die formalistisch bestuurt en te weinig oog heeft voor

Zij zal een nieuwe publieke omroep moeten ontwerpen

haar rol als *chief story telling* van een cruciale maatschappelijke organisatie, die juist tot doel heeft ons te verbinden.

Leeflang kan niet weten worden dat zij verantwoordelijk is voor de nu geconstateerde misstanden, die voortkomen uit de giftige cultuur van vóór haar tijd als bestuurder. De roep om haar aftreden is dan ook misplaatst. Maar zij moet nu wél optreden, want anders kan ze inderdaad beter vertrekken.

De macht

Martin van Rijn constateert terecht dat het geen toeval is dat wangedrag juist in Hilversum de boventoon voert. Hij spreekt van een 'systeem' probleem, dat grotendeels voortkomt uit de

wijze waarop de publieke omroep is georganiseerd. Te veel partijen hebben de macht en bevechten elkaar. Gevolg: veel onzekerheid voor iedereen. Van programmamakers die worden afgescheept met tijdelijke contracten, tot aan bestuurders die voortdurend met zichzelf bezig te zijn en vergeten dat het om de buitenwereld gaat.

Nek uitsteken

Het is nu aan Frederieke Leeflang om dit te doorbreken. Zij zal, desnoods met een kleine groep medestanders, een nieuwe publieke omroep moeten ontwerpen, waar wordt

samen gewerkt op basis van gemeenschappelijke doelen en gedeelde waarden. Zij dient als verantwoordelijk bestuurder haar nek uit te steken én haar lot aan dit project te verbinden. Ook als het huidige omroepbestel met al zijn autonome, vechtelende baasjes dan tot een einde komt. Zodat de idealen van de publieke omroep weer voor iedereen voelbaar worden en tegelijk een veilige werkomgeving ontstaat. Want, waar het gevecht om de macht te dominant is, ligt misbruik voortdurend op de loer.

Ton F. van Dijk is oud-directeur tv-programmering bij de publieke omroep en werd in 2007 omroepman van het jaar. Hij schrijft voor *HP/De Tijd* over media en politiek

DIT ZEGGEN ANDEREN

WAT VINDT U? REAGEER OP WWW.WUZ.NL

NPO-OMBUDSMAN (MARGO SMIT):

„Verandering, niet met papieren procedures of een harde hand, maar wel met gezag en met voorbeeldgedrag. En bij de publieke omroepen altijd ten dienste van het publiek.”

TV-PRESENTATOR EN COLUMNISTE CATHERINE KEYL, IN VROUW:

„Gaait er iets veranderen bij de omroep? Niet zolang leidinggevenden geen beslissingen durven nemen, hun nek niet uit durven steken en geen verantwoordelijkheid opeisen.”

COLUMNISTE NAUSICAA MARBE IN DE TELEGRAAF:

„Dit morele bederf straalt af op iedereen met hoge verantwoordelijkheid bij de NPO die niets deed tegen wat er gaan-

de was: perverse machtsweldlust, gefinancierd uit gemeenschapsgeld. Het wordt tijd dat ze zelf de rekening gaan betalen.”

IT-CONSULTANT EN GEEN-STIJL-OPRICHTER AMBROOS WIEGER, IN NRC:

„Wat mij betreft is een sanering van de NPO de oplossing. Breek met het verleden, breek met de mensen uit het verleden. Breek met die ideologische, vooringenomen waas die over de omroepen hangt.”

TV-MAAKSTER SAMYA HAFSAOUI, IN AD:

„Weet je wat ik nog het ergst vind? Dat nu wordt gedaan of

de oplossing – aardig doen, elkaar met respect behandelen – een revolutionair idee is waar iedereen blijkbaar cursussen voor nodig heeft. Terwijl respect en adequaat leiderschap minimale eisen zijn.”

MEDIACOLUMNIST MARK KOSTER OP TELEGRAAF.NL:

„Hilversum zal de komende maanden het theater zijn van hysterie en slachtofferschap, want ook dát is een middel om gezien te worden.”

door Esther Wemmers

IN HET VIZIER
DE WEEK VAN DE HOOFDREDACTEUR

Advocaat steeds sneller gebeld

Het gerechtshof Amsterdam buigt zich binnenkort in hoger beroep over de vraag of het AD een vervolgartikel mag publiceren over Khalid Kasem. De rechtbank legde eerder een publicatieverbod op in een kort geding dat was aangespannen door Royce de Vries en de Orde van Advocaten. De rechtbank sprak van een 'uitzonderlijk geval'.

Dat mogen we hopen. Persvrijheid is cruciaal voor onze democratie. De taak van de media is om een waakhond te zijn voor overheid en bedrijfsleven. De Telegraaf heeft dan ook de taak om burgers te informeren over alles wat maatschappelijk relevant is. Maar ook wij merken dat op het moment dat er een tegel wordt gelicht, steeds vaker door betrokken partijen binnen no time wordt bedreigd met claims en rechtszaken.

Neem de primeur van onze Formule 1-verslaggever Erik van Haren. Hij wist begin deze week te onthullen dat de top van Red Bull een onafhankelijk onderzoek is gestart naar Christian Horner. De bekende Britse teambaas van Red Bull Racing zou zich schuldig hebben gemaakt aan grensoverschrijdend gedrag. Van Haren had amper wederhoor kunnen halen of er kwamen bij De Telegraaf al brieven binnen van een peperduur Londens advocatenkantoor. Die had Horner direct ingehuurd in de hoop

De zaak-Horner moest duidelijk in de doofpot

publicatie tegen te kunnen gaan.

Ik kan hier helaas geen korte samenvatting geven van de juridische epistels, want zelfs dat zou weer kunnen leiden tot claims, maar de inhoud loog er niet om en was er duidelijk op gericht De Telegraaf te intimideren en het nieuws in de doofpot te stoppen.

Omdat het onderzoek naar Horner door Red Bull werd bevestigd en het verder strikt bij de feiten hielden, zijn we uiteraard gewoon tot publicatie overgegaan. Het artikel zegt niets over of de teambaas wel of niet schuldig is. Het melden van het onderzoek is relevant binnen het publieke debat dat wereldwijd wordt gevoerd over grensoverschrijdend gedrag.

Ook het verhaal van Wierd Duk, die inzage kreeg in het groepsapp-verkeer van 220 actievoerende pro-Palestijnse rijksambtenaren, leverde een felle brief van een bekende advocaat op. Het artikel zou grote gevolgen hebben voor de carrière van de betrokken ambtenaren. Ook door slechts de voornamen te noemen zou het voor de werkgever duidelijk zijn om wie het gaat en zou er zelfs ontslag kunnen dreigen, aldus de brief.

Dat durven we allemaal te betwijfelen, maar omdat het ons vooral gaat om het maatschappelijke belang, hebben we besloten gefingeerde namen te gebruiken. We willen laten zien dat op ons ministerie van Buitenlandse Zaken – en ook bij andere ministeries en uitvoeringsorganisaties – op aanzienlijke schaal anti-Israëliësch activisme plaatsvindt. Natuurlijk, we hebben de vrijheid van meningsuiting en het staat ambtenaren vrij om appgroepen te hebben. Maar het is niet de bedoeling om van binnenuit de politiek te ondermijnen. Gelukkig er is de persvrijheid om dit bloot te leggen.

